

12 בדצמבר 2024

לכבוד:

גלי בהרב-מיארה, עו"ד

היועצת המשפטית לממשלה

Lishkat-yoetz@justice.gov.il

הנדון: שימוש הממשלה בכלים כלכליים לשם הגבלת חופש הביטוי – דרישה לקביעת קריטריונים להתקשרויות עם כלי תקשורת

אני מתכבדת לכנות אליך בשם מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, בעניין החלטות בדבר התקשרויותיה הכלכליות של ממשלת ישראל על כל שלוחותיה עם גופי תקשורת, אשר קיים חשש ממשי שיסודן במדיניות המבקשת לפגוע בחופש הביטוי. זאת, באמצעות שימוש בכספי ציבור לצורך העדפת גופי תקשורת המקורבים לשלטון ומניעת התקשרויות עם גופי תקשורת המבקרים את השלטון, והכל באופן הסותר את עקרונותיה הדמוקרטיים של מדינת ישראל.

פנייה זו נעשית בעקבות ההחלטה, הבלתי חוקית, לנתק את כל ההתקשרויות של הממשלה, משרדיה ועובדיה עם עיתון "הארץ" מסיבות פוליטיות ובעקבות נתונים המצביעים על הסתת תקציבי פרסום אל ערוץ 14 הפועל בשירות הממשלה וחבריה ובשל החשש כי הגורמים האמונים על פרסומים שונים מטעם המדינה, נדרשים לפעול בהתאם להנחיות פוליטיות והכל כמפורט להלן.

1. ביום 24.11.24, לקראת ישיבת הממשלה, הוספה לסדר היום הצעת החלטה, ביוזמתו של שר התקשורת, לפיה "הממשלה מצהירה בזאת על כוונתה לנתק כל קשר פרסומי עם עיתון "הארץ" וקוראת לכל זרועותיה, משרדיה, וגופיה וכן לכל תאגיד ממשלתי או גוף המתוקצב על ידה, לא להתקשר עם עיתון "הארץ" בכל דרך שהיא ולא לפרסם בו פרסומים כלשהם".

רצ"ב החלטת הממשלה. נספח א'.

2. ההצעה הובאה לממשלה, לאחר פרסום מוטה, שהציג את מר שמעון שוקן, מו"ל הארץ, כמי שאמר שטרוריסטים פלסטינים הם לוחמי חופש. פרסום הדברים, בערוץ 14, נעשה תוך הוספת תמונות מחבלי נוחבה כרקע לדבריו של מר שוקן. מדובר בעיוות אורוליאני של דבריו של מר שוקן, אשר התייחס באופן ברור, אל מי שאינם מחבלים ורק מכונים כך על-ידי ממשלת ישראל, כדי להצדיק את סרבנותה לניהול מו"מ להסדר מדיני.

3. שרי הממשלה קפצו על הפרסום המעוות כמוצאי שלל רב, זאת בשל העובדה שמדובר בעיתון אשר מבקר באופן תדיר את ממשלת ישראל, בעיקר בשל פגיעותיה ביסודות השלטון הדמוקרטי, ובנוסף זהו כלי התקשורת הממוסד היחיד אשר מקפיד להביא לפרסום גם עובדות באשר לפגיעות בחפים מפשע במסגרת המלחמה בעזה, אשר כלי תקשורת אחרים מסתירים מעיני הציבור הישראלי.

4. זכיר, אין זו הפעם הראשונה שהצעה כאמור עלתה על שולחן הממשלה. שר התקשורת הגיש הצעה דומה כבר לפני כשנה, אז ביקש להפסיק את ההתקשרות עם עיתון הארץ בשל מה שכינה "הפצת תעמולה תבוסתנית ושקרית". בניגוד לדבריו בוועדה, לפיהם הוא מחכה כבר שנה לעמדת הייעוץ המשפטי לממשלה, עמדה כאמור נשלחה אליו כבר ב-6 בדצמבר 2023 מהמשנים ליועצת המשפטית לממשלה, אביטל סומפולינסקי ומאיר ליון, ובה נכתב כדלקמן:

"משמעותן של הצעות מהסוג הזה היא שינוי מהותי של התפיסה הנוהגת של חופש העיתונות וחופש הביטוי על ידי מיסוד היתר לדרג הפוליטי להשפיע על תכני תקשורת ולפגוע בחופש הביטוי ובעקרונות יסוד של חברה דמוקרטית."

5. באותו מכתב דרשו המשנים ליועצת המשפטית משר התקשורת, כי:

"נוכח חריגותן של הצעות מהסוג הזה וההשלכות המשטריות הנובעות מעצם קידומן, כמו גם העובדה כי הצעות אלו אינן מצויות בתחומי אחריות משרד התקשורת, נדרש, כי טרם תביא כל אחת מההצעות לבחינה משפטית, תובא תחילה עמדתו של ראש הממשלה ובמידה שראש הממשלה יחליט להמשיך ולקדם כל אחת מההצעות, עמדתם של המשרדים הנוגעים בדבר (משרדי ראש הממשלה, משרד המשפטים ומשרד האוצר לגבי עיתון הארץ).

רצ"ב מכתב המשנים ליועצת המשפטית. נספח ב'.

6. עולה מן האמור, כי שר התקשורת ביקש להוסיף את ההצעה לסדר היום של הממשלה מתוך ידיעה כי אין לו סמכות לעשות כן וכי אין לממשלה סמכות לקבל החלטה כאמור, בניסבות האמורות. למרות האמור לעיל, קיבל שר התקשורת את הסכמת ראש הממשלה להוסיף את הצעת ההחלטה לעיל לסדר היום של ישיבת הממשלה וזו קיבלה את תמיכת הממשלה.

7. בעקבות הפרסומים כאמור ובעקבות החלטת הממשלה הודיעו משרדי ממשלה שונים, כי הפסיקו את התקשרותם עם עיתון הארץ.

8. בצד ההחלטות הבלתי חוקיות לעיל, שעניינן פגיעה כלכלית בגוף תקשורת ביקורתי, נראה כי הממשלה פועלת לקידום כלכלי של גופי תקשורת שהיא חפצה ביקרם, ואשר משרתים אותה ומפיצים את עמדותיה.

9. לאחרונה פירסם אתר "העין השביעית" תחקיר מקיף בדבר היקף ההתקשרויות של משרדי הממשלה עם ערוץ 14, אשר תומך באופן מוצהר בממשלת נתניהו ומשמש כערוץ יחסי הציבור של הממשלה. בתחקיר, אותו ערך כתב העין השביעית איתמר ב"ז, נכתב כי:

"הזינוק בהיקף זמן האוויר שנרכש מערוץ 14 החל ביולי 2023, כחצי שנה אחרי מינויי השרים. לפי נתוני יפעת, בחודשים שעברו מאז נרשמה בקרב הגופים שנבדקו עלייה של כ-35% בזמן האוויר שנרכש בהשוואה ל-2022, אז כיהנה

"ממשלת השינוי". ממשלת בנט-לפיד רכשה מהערוץ כ-109 דקות זמן אוויר בחודש ממוצע במרוצת 2022. הממוצע החודשי של ממשלת נתניהו מאז יולי 2023 עומד על כ-148 דקות.

הנתונים מאפשרים לנתח את רכש זמן האוויר בחלוקה למשרדים. מהניתוח עולה שהעלויות הבולטות ביותר חלו במשרדים שבראשם עומדים שרים מהליכוד – ובהם, כאמור, משרד ראש הממשלה.

ב-2022, תחת ראשי הממשלה בנט ולפיד, זמן האוויר שרכש משרד ראש הממשלה מערוץ 14 נשק לאפס. אחרי שובו של נתניהו לשלטון המגמה התהפכה. באוקטובר 2023, אחרי הטבח, משרד ראש הממשלה החל לפרסם בערוץ 14 ללא הפסקה במשך שלושה חודשים. המשרד רכש זמן אוויר בהיקף כולל של כ-83 דקות, יותר ממה שרוב משרדי הממשלה האחרים רכשו לאורך כל 2023. הרכישה התחדשה באוקטובר 2024."

רצ"ב תחקיר העין השביעית מה-10.11.24 (<https://www.the7eye.org.il/534194>) נספח ג'.

10. מדובר בפערים, שאינם יכולים להיות מוסברים, אלא בהחלטות שביסודן שיקולים פוליטיים. נראה כי מדובר בהנחיות ברורות במשרדי הממשלה השונים כמו גם ביחידות סמך וגופים הפועלים לפי החלטות הממשלה, באשר לחלוקת תקציבי הפרסום של המדינה.

11. לעניין ערוץ 14, נדמה כי ניתן להצביע על קשרים ישירים בין משרדי ממשלה שהעבירו תקציבי עתק לפרסום לבין פוליטיקאים שזכו לכתבות אוהדות במיוחד. כך, למשל, נדמה כי יש מקום לבחון, אולי אף בהיבטים פוליטיים, את הקשרים כאמור בין שרת התחבורה רגב, אשר זכתה לסיקור אוהד ואשר היקף הפרסום שהעביר המשרד שבראשותה לערוץ 14 הינו קיצוני במיוחד, כמפורט בתחקיר:

"במשרד התחבורה בראשות השרה רגב נרשמה ב-2023 עלייה של כ-65% ברכישת זמן אוויר בערוץ 14 בהשוואה לשנה שלפני כן, שבה עמדה בראשו מרב מיכאלי ממפלגת העבודה. ב-2024 העלייה הקצינה: עד תחילת אוקטובר רכש משרדה של רגב 140 דקות פרסום – יותר מכל משרד ממשלתי אחר שנבדק. בהשוואה לשנה האחרונה של "ממשלת השינוי", מדובר בזינוק עצום של כ-480%."

12. אין זו הפעם הראשונה בה נרשמו הטיות בתקציבי פרסום. בעניין זה מזכירה כתבת העין השביעית ה"ל התקשרויות בעבר של שרי "יש עתיד" עם "ידיעות אחרונות" באופן לא מידתי. אלא שבאשר לאותה פרשה, התקשרויות עודפות שנתגלו בוטלו על-ידי לשכת הפרסום הממשלתית.

13. על כל אלה, יש כמובן להוסיף את החקיקה שמקדמת ממשלת ישראל לשם פגיעה במה שהיא רואה כערוצי תקשורת שאינם נוחים לה ולקידום של ערוצי תקשורת אוהדים – חקיקה נרחבת נגד תאגיד השידור הציבורי וחקיקה המקדמת את האינטרסים הכלכליים של ערוץ 14 ואחרים – אולם אלה אינם עניינו של מכתב מיצוי הליכים זה.

14. נראה כי יש לקונה חמורה בנושא ההתקשרויות עם גופי תקשורת, בין לצרכי פרסום ובין לצורך רכישת מנויים וכיו"ב. העדר הנחיות מפורשות בעניינים אלה, מותיר פירצה משמעותית לבעלי אינטרסים המבקשים לקדם את עניינם האישי או לקדם אג'נדות פוליטיות מוטות.

15. לאור כל האמור לעיל ובאשר נראה כי לא ניתן להכחיש את העובדה שחלק משרדי הממשלה פועלים על יסוד שיקולים פוליטיים שאינם ענייניים בחלוקת תקציב הפרסום הממשלתי, נדמה כי קיים צורך דחוף בקביעת סטנדרטים ברורים באשר לחלוקת תקציבים כאמור ובכלל זה, הגדרה מפורשת של הייעוץ המשפטי באשר לאיסור העדפה או פגיעה בכלי תקשורת מסויימים, בהתאם לעמדותיהם הפוליטיות; יצירת הגדרות מדידות באשר לחלוקת תקציבי הפרסום של כל משרד ויחידה; ויצירת הפרדה מוחלטת בין הדרג הפוליטי לבין ההחלטות לגבי חלוקת תקציבי הפרסום הממשלתיים.

16. נבקש כי יצאו הנחיות מפורטות כדלקמן:

א. הנחיה לכל מנכ"ל משרדי הממשלה וגופי הסמך, לפיה אין בסיס חוקי להחלטת הממשלה להפסקת התקשרויות עם עיתון "הארץ" וכי כל פעולה שנעשתה, אם נעשתה, על בסיס התבטאויות לכאורה, או בעקבות ההחלטה כאמור, הינה בטלה;

ב. הנחיות מפורטות לגבי השיקולים שמותר לשקול לצורך בחירת גופי התקשורת בהם מתפרסמות הודעות מטעם המדינה או התקשרויות אחרות לצרכי מני וכיו"ב;

ג. הנחיה לפיה כל משרד ממשלתי נדרש להעביר מדי רבעון דוח באשר להתקשרויותיו עם אמצעי התקשורת השונים, כך שניתן יהיה לפקח בזמן אמת שלא נעשה שימוש לרעה בתקציבים כאמור, לא בדרך של אפליה ולא בדרך של העדפה, מטעמים שאינם לגיטימיים.

17. נודה על טיפולך המהיר. הימנעות מהסדרה כאמור, תחייבנו לפנות לערכאות משפטיות.

בכבוד רב,

ד"ר יפעת סולל, עו"ד